

the 1990s, the number of people in the world who are under 15 years of age is expected to increase from 1.1 billion to 1.5 billion.

The impact of population growth on the environment is a complex issue. On the one hand, a larger population can lead to increased resource consumption and environmental degradation. On the other hand, a larger population can also lead to increased innovation and technological advancement, which can help to mitigate the impact of population growth on the environment.

One of the most significant impacts of population growth on the environment is the increase in greenhouse gas emissions. As the world's population grows, so does the demand for energy. This leads to an increase in the burning of fossil fuels, which releases greenhouse gases into the atmosphere. These greenhouse gases contribute to global warming and climate change.

Another major impact of population growth on the environment is the loss of biodiversity. As the world's population grows, so does the demand for land. This leads to the conversion of natural habitats into agricultural and urban areas, which destroys the habitats of many species. This loss of biodiversity can have serious consequences for the environment and for the health of the planet.

Population growth also has a significant impact on the world's water resources. As the world's population grows, so does the demand for water. This leads to the over-exploitation of water resources, which can result in water scarcity and the degradation of water quality. This can have serious consequences for the health and well-being of the world's population.

Finally, population growth has a significant impact on the world's forests. As the world's population grows, so does the demand for wood. This leads to the deforestation of large areas of forest, which destroys the habitats of many species and releases carbon dioxide into the atmosphere. This contributes to global warming and climate change.

In conclusion, population growth has a significant impact on the environment. It leads to increased resource consumption, increased greenhouse gas emissions, the loss of biodiversity, and the over-exploitation of water resources. It also leads to the deforestation of large areas of forest. These impacts can have serious consequences for the environment and for the health of the planet.

There are a number of ways in which we can mitigate the impact of population growth on the environment. One of the most important is to reduce our consumption of resources. This can be done by using energy more efficiently, recycling, and reducing our demand for meat and other animal products.

Another important way to mitigate the impact of population growth on the environment is to protect our natural habitats. This can be done by creating national parks and other protected areas, and by enforcing laws that prevent the destruction of these habitats.

Finally, we can mitigate the impact of population growth on the environment by investing in renewable energy. This can help to reduce our dependence on fossil fuels and to reduce our greenhouse gas emissions.

By taking these steps, we can help to mitigate the impact of population growth on the environment and to ensure a sustainable future for the world's population.

The impact of population growth on the environment is a complex issue. It is one that we must all address if we are to ensure a sustainable future for the world's population.

Population growth is a major challenge for the world. It is one that we must all address if we are to ensure a sustainable future for the world's population.

By taking these steps, we can help to mitigate the impact of population growth on the environment and to ensure a sustainable future for the world's population.

SEDAT ANAR • **Hallerin Esiri**

SEDAT ANAR 1988 yılında Şanlıurfa Halfeti’de doğdu. Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü’nü üçüncü sınıfta bıraktı. 2007 ve 2014 yılları arasında Ankara’da sokak müzisyenliği yaptı. Doğu müziğini ve başta santur olmak üzere doğu müziği çalılarını daha yakından tanımak ve öğrenmek için sık aralıklarla İran’a gitti. 2016 yılından beri İstanbul’da yaşamaktadır. Müzik hayatına devam eden Anar’ın sekiz albümü bulunmaktadır. *Sokaknâme* isimli anı kitabı 2018’de İletişim Yayınları’ndan, *Santurnâme: Geçmişten Günümüze Santurun Hikâyesi* adlı kitabı 2020 yılında Beykoz Belediyesi Kitaplığı’ndan çıkmıştır.

İletişim Yayınları 3006 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 529

ISBN-13: 978-975-05-3070-8

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Emre Bayın

KAPAK Suat Aysu

KAPAK ÇİZİMİ Kemal Dinç

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

ÇİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SEDAT ANAR

Hallerin Esiri

Basri Akdemir ve Yalçın Kaplan'a...

Ölmemiştir.

Yaşamadı ki.

– FİKRET ÜRGÜP

*Gitmek çare gibi gelir ama insanı yaralayan
zamandır.*

– KOÇER AVCI

Bir

*Ölümü arayarak geçti
Bunca yılım
Beni komşunun oğlu kadar seven,
Yok olan babamdı belki
Ölüm tutkumu pekiştiren*
– METİN ALTIÖK

Yaşamak, insanı delirtecek kadar tatlı bir şey olmasına rağmen, benim içimde hep çocukluğumun mezarı olarak var ediyordu kendini. Gövdem de o mezara dikilmiş bir taşa benziyordu. Çocukluğum, önümde koşan gölgemdi. Unutmaya çalıştıkça hep kendini hatırlattı. O kendini hatırlattıkça ben sorardım: Doğmak kaderdendir, ölmemiş olmak kadederdendir, peki, yaşamak elimizde mi? Bir şeyi seçer gibi nefes almayı seçen de biz miyiz?

İnsanın gerçek yurdu çocukluğudur, derlerdi; insan ömrünün sonuna kadar ona komşu olur. Zaman geçtikçe anladım bunu. Bağırarak susturmak istediğim içimdeki çocuğun sesi, bütün korkunçluğuyla hep eşlik etti bana.

Sabrı çaresinden de güç bir derdim vardı, anlayacağımız... Her seferinde sabrın kıyısına ulaşmaya çalışırken kendimi sabrın kuyusunda buluyordum. Bu derde çare bulmak umuduy-

la gittiğim her psikolog, bir yandan ciddi görünme kaygısıyla elindeki kalemi oynatıp dururken, bir yandan da alay eder gibi, Yeşilçam repliklerini aratmayan şu sözleri söylüyordu: “Hamit Bey, çocukluğunuza inmek gerek. Sadece kendiniz için yaşamayı unutmayın.” Bir süre sonra bu cümleleri duymaya bile tahammül edemez oldum.

Doğduğum yere binlerce kilometre uzakta olmama rağmen, aklım ve ruhum sanki hep doğup büyüdüğüm o köyde kalmıştı. Ne kadar istemese de insan, ev denilince aklına doğup büyüdüğü ev geliyor.

Hatırlamak çileyse uzaklık devadır dedim ama, o da deva olmadı bana. Her şeyin her şeyle konuştuğu evrende ben kendimle konuşmaktan korktum hep. Aldığım her nefeste, unutmaya çalıştıklarım bir bir kendini hatırlattı. Hayatımı, kırılan parçalarımı bir araya getirerek yeniden kurmaya çalıştığım her seferde, daha önce darmadağın olmuş dünyanın içinde sıkışıp kaldım. *Yaşamımın gece gündüz geri dönmemesine yok olup gittiği düşüncesi beni boğuyordu.* Anladım ki dünya, insanın kendi yüzüne bakarken seslendiği yermiş.

Otuz iki yaşında, edebiyata, özellikle de şiire tutkun bir doktora öğrencisiyim. Başarılı bir öğrenci olmak, ülkede sadece yüz kişiye verilen bir bursu kazanmak beni çok da mutlu bir insan yapmadı. Doğup büyüdüğüm köyden kilometrelerce uzakta olunca yaşadığım her şeyi unutacağımı sanmam da büyük bir yanılgıydı. Artık bunu daha iyi anlıyordum. Edebiyata ve özellikle şiire olan ilgim de fayda etmez olmuştu.

Bahçesinde bana komşuluk eden en az yüz yaşında bir çınar ağacı olan bir evde, tek başıma, kendine varamayan bir iç konuşmanın sıkıntısıyla yaşıyordum. Çınarın yapraklarına, dallarına çarpan yağmur damlalarının sesi bana hüznle sarmalanmış bir huzur veriyordu. Hep böyle olur. *Biraz gülecek olsam, hemen hüzün yetişir.* Artık her gece ağlayarak

uyanmaktan, ya da ağladığım için uyuyamamaktan usanmışım. Çürümüş hatıralarımın içinde, uykusuz sabahlardan ve dalgın bakışlardan, bedenimi de ruhumu da yormaktan bıkmışım. Her ağladığımda cevabını bilmediğim şu soruyu soruyordum kendime:

*Madem ki ağlayıştır çocuğun hayata ilk seslenişi,
Söyle, ey gözyaşı, içinde ne var?*

Yağmur damlaları penceremi döverken salondaki masaya oturdum ve uzun zaman önce belki bir şeyler yazarım diye alıp hep yanımda taşıdığım, üzeri çiçek desenli ve içi bomboş defterimin ilk sayfasını açtım. Kendimle bir hesaplaşma ya da yüzleşme içindeydim. Kimseye anlatamadığım şeyleri yazacaktım artık. Belki yazmak bana derman olacaktı. Kalem aldım ve yazmaya başladım. Şimdiye kadar yaptığım gibi bilgisayarın tuşlarıyla değil, kalemle dökmek istedim derdimi. Derdimi anlatmak için kelimelerden yardım istiyordum. Masamda yankısını bulamayan sessizliğin son bulmasını istiyordum yazarak.

Doğup büyüdüğüm ve on yedi yaşına, yani üniversiteyi kazanana kadar yaşadığım köyümü, bu köyde yaşadıklarımı yazıyordum. Kendi sesinden başka evi olmayan rüzgârın uğultuları eşliğinde... Yalın bir dal gibi konuşup okudukça yapraklanan ve gövde devşiren bir ağaç gibi değil, şarkı söyleyerek ölen birinin tebessümüyle yazıyordum sanki.

Masa lambamın ışığında yazmaya devam ettikçe bir süre sonra yağmur ve rüzgâr sesini fısıltı gibi duymaya başladım. Sözcüklere yüklediğim anlamlar, masamdaki lambanın tükenen aydınlığında beliriyordu sanki.

Söz olup çıksın istiyordum artık bedenimdeki sıkıntı. Çocukluğumun çizgilerini yüzümden sıyrıp atmak istiyordum. Belki de her gece ağlayarak uyanmamın ya da ağlamaktan uyuyamamamın nedenini daha iyi anlamak için

yazmak istiyordum. *Kendi ruhumun dolgun sükûnetine kapılmak istemiyordum artık.* Tanıdık bir yüzle konuşur gibi, içimdeki çocukla konuşmak istiyordum. Kelimelerim kuşlar gibi konsun istiyordum kâğıtların üzerine. Ve bu kâğıtları okuyan insanların yüzlerinde iz bıraksınlar...

Yazma isteğimi tetikleyen şey, gecenin bir yarısı annemin beni arayıp söylediği kısacık cümleydi: “Hemom, baban öldü.” Babamın ölüm haberiyle tanımlanamayacağım bir duygu içine girdim. Üzüldüm mü, yoksa sevindim mi, bilemedim. Babamın varlığı ya da yokluğu benim için ne ifade ediyordu? Bunu düşündüm. “Varlığı hissedilmeyenin yokluğundan bize ne,” demişti bir arkadaşım. Hayatımı, hayatımda yer edinmesini istemediğim insanları düşünerek geçirmekten bıkmıştım. Bu kişilerin en başında babam geliyordu. Onu hatırladıkça sararıp soluyordu sanki şu gencecik ömrüm. Ömrüm boyunca yanıtlamayacağım sorular bırakmıştı babam bana. Çocukluğumu örseleyen yakıcı hikâyelerimin baş karakteri hep oydu. *Hayatın nihayetsiz bir tahayyülden ibaret olduğunu anlamıştım artık.* Aynaya baktığım vakit, kendi suretimde kendimi unutuyordum.

Kalbi kırılmış herkesin bir hikâyesi vardır. Benim hikâyem de babamdı. *Babam bir ünlemdi akşamla uzayan* ve herkesten her şeyi gizlediğimiz evimizin en büyük hatasıydı.

İki

Kendi kendimize yalanlar söylemeye mecbur bırakıldık biz hep. Köyde doğduk ama ruhumuz uzlaşmadı köyle. Birbirimize söylemeye korktuğumuz cümleleri kendi içimizde sakladık. Birbirimizden sakladığımız hayatımızın gerçekleri, içimizdeki sessizliklerde boy verdi. Söz konusu babalarımız olunca bir dilsizin, suskunun yaşamını edindik kendimize. Gökyüzünün darca bir yerine sakladık düşlerimizi.

Çocukların büyümeden olgunlaştığı bir köyde doğdum. Hepimiz erken olgunlaştık. Oyuncakla oynayacağımız yaşlarda dağda koyun otlattık. Tarlada çalıştık. Babalarımızın vicdanı var mıydı? Ya da babalarımız bizi seviyor muydu? Cevabını çok iyi bildiğimiz hâlde, cevaplamak istemezdim bu soruyu. Çoğu kez acaba bu adamlar gerçekten bizim babamız mı diye sorardık kendimize. Onlardan sevgi dilerdik. İstedikleri her şeyi yapardık bizi sevmeleri için. Bir süre sonra, bize insan gibi davranmaları dışında bir şey istemez olurduk. Birkaçı hariç köyümüzdeki bütün babalar sevgi duygusundan yoksundu. Sevgi, kullandıkları sözcükler

arasında sıkışıp kalmıştı. Çocukluğumuzu elimizden almışlardı.

Canları istediği zaman bizi ve annelerimizi döverlerdi. Bundan keyif alırlardı. Attıkları dayakla arkalarında birer enkaz bıraktıklarının farkına bile varmadan rahatlardı. Biz kösemize çekilip susardık. Her konuşma bir şeyi değiştirecekti belki hayatımızda. Babalarımızın göstermediği olgunluğu gösterip “Baba, neden bu kadar sinirlisin? Oysa senin mutlu olman için ve beni bir kerecik normal bir baba gibi sevmen için elimden geleni yapıyorum,” diyorduk ama, babamızın, “Demek normal baba gibi sevgi istiyorsun ha! Al sana sevgi!” diyerek attığı dayağı yediğimizle kalıyorduk. Hep geri çekilerek, çaresizce susup durduk. Biz sustukça, evlatlıklarına hükümlü olduğumuz babalarımızın kirli sesi genişleyip yükseldi.

Babamın tüm hücrelerinde öfke vardı. Bu öfke, vicdanını uyuşturmuştu. Aklını kullanmasına bile engel oluyordu. Yeryüzünde sevdiği tek insan kendisiydi. Kim bilir belki kendisini bile sevmiyordu. Sanki mutsuz olmak için özel bir çaba harcıyordu.

Ailem kocaman bir avluda birbirine bakan üç ayrı evde yaşıyordu. Bu evlerden biri amcamların yaşadığı ev, biri babamın annesiyle babasının, yani ninemle dedemin evi, diğeri de annem, babam, abim ve benim yaşadığımız evdi. Sonra, Salih abim evlenince evimizin küçük küçük bahçesinde ev bile denemeyecek, küçük küçük, tek odalı kulübe gibi bir ev yapıtı. Ayşegül yengem ile bu küçük evde yaşıyorlardı. Yemekleri hep beraber yiyorduk. Yengem abimle evlenmeden önce de ailedendi, çünkü amcamın kızıydı.

Arkadaşlarımla her gün olmasa da güneşırı toplanırdık oynamak için. Çoğumuz babasından dayak yemiş hâlde geldik ama kimse bir şey demezdi, herkes susardı. Ne yapacak çare olmazdı. Çaresizliğimiz dilimizi bağlamıştı. Konu

babalarımıza gelince hepimizin ağız kilitlenirdi ve sözcükler gırtlığımızda donardı. Yanlış bir kaderdeydik ve bu kadere boyun eğmiştik. Kendi masalında zavallı olan kahramanlardık. Kalbimiz yıldızsız geceler gibi kederli ve yara bere içindeydi, ama yakınımızda bunu şikâyet edecek kimseimiz yoktu. Etrafımızdaki herkes suskunluğa mahkûm edilmişti. Hayat bize bir zindanın duvarlarının yıkıntısı altında şarkı söylüyordu.

İnsanlar dünyaya gelirken hikâyelerini de yanında getiriyorlardı. Annelerimizin hikâyesi de bizimkinden pek farklı değildi. Gönlümüzü sızlatan dertlerin en büyüğü aynıydı. Çocukların ve annelerin hep çalıştığı, babaların günün yarısını kahvede, diğer yarısını da uyuyarak geçirdiği bir köyde yaşıyorduk çünkü. Babalarımız günleri, günler de bizi öldürüyordu.

Köyümüzde çocukların topluca oynayacağı bir yer yoktu. Zamanımızın önemli bir kısmını eskiden Ermenilerin yaşadığı söylenen harabelerde saklambaç oynayarak geçiriyorduk. Köyde kimse bu harabelerin olduğu yeri sahiplenmemişti. Terk edilmiş ve yıkılmaya yüz tutulmuş yapıları. Babamlar konuşurken duymuştum, devlet malıymış buralar. Dediklerine göre Ermeniler köyü terk ederken altınlarını da bir gün geri döneriz ümidiyle gömerek saklayıp gitmişler. Bir parkımız da olmadı hiç. Ben on altı yaşındayken bir park yapılabildi ancak. Geceleri herkes ortadan kaybolunca, yaşamadığım çocukluğumun acısını çıkarmak için parkta oynardım. Utandığım için gizlice yapardım bunu. Kayıp çocukluğumu geri getirme uğruna yaptıklarım bununla sınırlı kalmadı, üniversiteyi kazanıp İstanbul'a gidince ilk işim bir sürü oyuncak almak oldu. Otuz yaşımı çoktan geçtim ama oyuncaklara karşı hâlâ özel bir ilgim var. İnsan, çocukken yaşayamadıklarının peşinden koşar hep. Hayatının sonuna kadar da sürdürür bunu. İçinde onlarca

hüznü barındıran bir mutluluktur bu. Çocukluğumda büyük bir istek duyduğum her şey, ben büyüdükçe ruhumda kök salıyordu.

Köyde evlerimizde televizyon yoktu tabii. Gerçi televizyon olsa bile işe yaramazdı, kış boyu çoğu zaman elektrikler kesik olurdu. Azıcık bir yağmur çiselediğinde, elektrikler hemen kesilirdi. Bazen yağmur yağmadan da kesildiği olurdu. Böyle zamanlarda İbrahim dedem, “Belki bir köpek elektrik direğinin dibine işemiştir, ondan kesilmiştir,” derdi. Haksız da değildi. Gerçi dedem için elektriğin bir önemi var mıydı ki? Dedem âmayıdı. Bir “çirokbej”di İbrahim dedem, masal anlatıcısıydı yani. Elektriğin uzun süre kesik olduğu soğuk kış günlerinde mum ışığında masal anlatırdı, biz de dinlerdik. Dedem anlattıkça mumlar erirdi, yerlerine yeni mumlar yakılırdı hemen. O anlattıkça titreyen mumun gölgesinde hayallere dalarđı onu dinleyenler. İbrahim dedem masal anlatırken herkes hayranlıkla dinlediğı için, onun sesinden başka dört şeyin sesi duyulurdu: Birincisi sobada yanarken çıtırdayan odunun sesi, ikincisi sobanın üstündeki çaydanlıkta kaynayan suyun sesi, üçüncüsü çaylarımızı karıştırırken çıkan kaşık sesi, dördüncüsü de çaylarımızı yudumlararken boğazımızdan çıkan “gulk” sesi.

Kışları zamanımız genelde okulda, hava şartları elverdiğince hayvan otlatarak, dedemin hikâyelerini dinleyerek ve uyuyarak geçerdi. Günlerin birbirinden pek farkı yoktu. Babam kahvede oyunu kaybetmişse, eve geldiğinde uyduruk bahanelerle dayak yiyip her zamanki gibi suskun ve nefret dolu hâlde bir köşeye çekilirdik. Zaman bizim için çok da önemli bir şey değildi. Az da olsa arkadaşlarımızla oynamak ve dolaşmak için vakit kalıyordu.

Köylülerin kendi aralarındaki en hararetli ve heyecanlı konuşmalarının konusu hep aynıydı: inekler, danalar, ko-

yunlar, kuzular, keçiler, buzağular, fıstıktan kazanılan paralar, tavuklar ve horozlar...

Çocukluğum boyunca hep tuhaf arkadaşlarım oldu. Kim bilir, belki de bendim tuhaf olan. Sürekli kavga edip tartışıyorduk. Ne kadar şikâyet etsem de seviyordum onları. Ama birlikte geçirdiğimiz zamanın çoğu, birbirimizi itip kakmakla, yumrukleşmekle, güreşmekle geçirdi; arkadaşlarım bunları şakalaşmak olarak görürdü. Bazen de oyuncaksız oyunlar oynardık.

“Art izlemecilik” diye saçma sapan bir oyunumuz vardı mesela. Bu oyunu icat edene her gün içimden küfür ediyordum – hâlâ da ediyorum. Babamın anlattığına göre o da oynamış çocukken. Köyümüzde gelenekselleşmiş aptalca bir oyundu bu. Keşke daha yaratıcı oyunlarımız olsaymış. Gerçekten çok saçma bir oyundu bu. Biri yüksek bir yerden atlıyordu, biz de onun peşinden atlıyorduk. En uzağa atlayan birinci oluyordu. Birinci olana herkes bir anda saygı göstermeye başlıyordu. Salak gibi sürekli bir yerlerden atlıyorduk. Ağaçtan, elektrik direğinden, damdan, duvardan... Yükseklik korkumdan dolayı en kötü atlayan, daha doğrusu atlayamayan hep ben olurdu, bu yüzden de sıralamada en arkada kalırdım. Bazen de içimizde en şişman olan en yakın arkadaşım Servet’le paylaşırdık sonuculuğu. Böylece arkadaşlarımıza da eğlenecek bir şey çıkardı. İnsanın, başarısızlığı başkasıyla paylaştığı zaman kendini rahat hissettiğini daha o zamanlar anlamıştım. Gururum yüzünden onları çok da sallamıyormuş gibi davranırdım, ama arkadaşlarımın alaylarını çok kafaya takar, bazen uyumadan önce gizlice ağlardım. Evet, o salak oyunda en arkada olmak gururumu incitirdi, hatta bazen geceleyin Servet ile kimseye görünmeden atlama yaptığımız yerlere gidip kendimizce pratik yapardık, ama tabii ki yine başaramazdık.

Köyümüzde, aralarında üç kilometre olan iki ilkokul vardı. Civar köylerin çoğunda okul yoktu. Merkezî konumu saye-

sinde okullar bizim köye yapılmıştı. Öteki köylerden öğrenciler bizim köye servisle gelip giderdi. Servis ücretini devlet değil aileler karşılardı. Servise verecek paraları olmadığı için yıl boyunca köyünden yürüyerek okula gelip giden arkadaşlarımı görünce çok üzülürdüm. Kalbim sızlardı. Kalpsiz servis şoförleri arabanın yarısı boş olsa dahi onları almazdı. Bu çocukların paramparça olmuş lastik ayakkabılarını, giymekten çürümüş formalarını ve pantolonlarını görmek çok üzücüydü. Bazen Servet'le evden kazma-kürek alıp eski Ermeni evlerinin harabelerine kazıya giderdik. Çocuk akli işte: Bulduğumuz altınları arkadaşlarımıza verip onları köyümüzdeki okula yürüyerek gelmekten kurtarmaktı hayalimiz. Dokuz yaşındaki iki çocuğun büyük hayali... Köylerinden yürüyerek gelen bu çocuklar çoğu kimsenin umurunda değildi. "Ne güzel işte, spor yapıyorlar!" diyorlardı.

Servet'le birlikte büyük bir umutla kazdığımız harabelerde hayal ettiğimiz altınları hiç bulamadık tabii. Bu işi gizlice yapıyorduk. Bir gün elimizde kazma-kürekle çıktığımızı gören annem bir şeyler karıştırdığımızı fark edip bizi gizlice takip etmişti. Harabelerde kazı yaptığımızı görünce çok sinirlenmiş, "Manyah mısınız siz! Altın bulacağınızı mı zannedisiz?" diye bağırmıştı. Biz de neden kazı yaptığımızı anlatmıştık. Çok duygulanan annem hüngür hüngür ağlayıp bize sarılmıştı. Bu olaydan sonra, okul bitince köylerine gitmek üzere yola koyulan arkadaşlarıma vermem için küçük paketler hâlinde ekmek arası peynir hazırlamaya başladı. İlkokul bitene kadar her gün yaptı bunu.

Öğrencilerin çoğu Türkçeyi okulda öğrenirdi. Herkes Kürtçe konuşurdu. Türkçe bilen bazı ana-babalar çocuklarına okula gitmeden öğretirdi Türkçeyi. Her ne kadar annem bozuk Türkçesi ile konuşarak Türkçe öğrenmemi okula gitmeden istese de, ben de köydeki çoğu çocuk gibi Türkçeyi okulda öğrendim.

Öğretmenlerimiz çok iyi insanlardı. Babalarımızdan görmediğimiz sevgi ve şefkati onlardan görüyorduk. Böylece öğretmenlerimiz hayatımız boyunca unutamayacağımız güzel insanlar oldular bizim için. Büyük bir çabayla bize Türkçe konuşmayı ve okuma-yazmayı öğretiyorlardı. Bazen yaramazlık yapıp dayağı hak ettiğimiz oluyordu, ama öğretmenlerimiz bizi asla dövmezlerdi. Okul, sığınabileceğimiz bir ev gibiydi bizim için.

Okuldaki en yakın arkadaşım olan Servet'in senede bir gelen müfettişle girdiği muhteşem diyalogları unutamam. Ne zaman müfettiş gelse tahtaya mutlaka Servet'i çıkarırdı. Servet de her seferinde unutulmayacak bir cevap verirdi. Müfettişler, görünüşü ve tavırları nedeniyle Servet'i seçerlerdi herhalde. Hem şişmandı, hem de boyu bizden çok uzundu. Duyduğu her şeye şaşırırdı. Müfettişin kurduğu her cümleye "Hımm, öyle mi? Gerçekten mi?" diye karşılık verirdi. Müfettiş bir keresinde Servet'e Türkiye haritasını göstererek, "Bu haritada bana Türkiye'yi bul!" dedi. Servet çaresiz, yardım isteyen gözlerle bana baktı. Ona yardım etmem mümkün değildi. Servet başladı haritada Türkiye'yi aramaya. Şehir isimlerini söyleyerek parmağını haritada gezdiriyordu. Sonunda müfettişe dönüp "Öğretmenim, bir tek Türkiye'yi koymayı unutmuşlar!" dedi. Müfettiş de haritanın üstündeki "Türkiye Siyasi Haritası" yazısını gösterip, "Evladım, unutmamışlar. Sen Türkiye içinde Türkiye'yi aradın!" dedi. Servet teneffüste yanıma geldi: "Hemo, ben bu okuma-yazma işlerini anlamıyorum ya!"

Bir seferinde de okul bahçesinde öğretmenimiz sınıf arkadaşımız Erdal'a, "Kaç kardeşsiniz?" diye sordu. Erdal da "Öğretmenim, bir dakika!" deyip okulun arkasına gitti. Ben de gizlice onu takip ettim. Bir de baktım, Erdal parmaklarıyla ailesindeki isimleri sayıyor. Kimse Erdal'a şimdiye kadar kaç kardeş olduklarını sormamıştı. Saymasını bitiren Erdal ko-

şarak geri dönüp “Öğretmenim, tam olarak on iki kardeşiz,” dedi. Sonra beraber saydık. Doğruydu, on iki kardeştiler.

Köydeki en küçük ailelerden biri bizim aileydi. Altıdan az çocuğun olduğu çok az ev vardı. Erdal’ın annesi köyde çok çocuk doğurduğu için örnek gösterilirdi. Erdal’ı doğururken ekmek yapıyormuş. Ara vermiş, Erdal’ı doğurmuş, göbeğini kesip bağladıktan sonra ekmek yapmaya devam etmiş. Erdal’ın babası da çok ilginç biriydi. Kore’de savaştığı için herkes ona Koreli diyordu. Erdal’la bir gün kahvenin önünden geçerken birisi bize doğru, “Lan Mahmut, kime diyorum!” diye sinirli sinirli bağırmağa başladı. Sesin geldiği yöne baktık, Erdal’ın babası Koreli amcaydı bu. “Kulakların mı sağır lan! İki saattir seni çağırıyorum!” dedi. “Baba, ben Erdal. Mahmut benim bir büyüğüm,” dedi Erdal. On iki çocuğu olan baba, isimleri karıştırıyordu. Erdal biraz saftı. Ne söylesek inanıyordu. Ve abartısız her şeye şaşırıyordu. Servet gibiydi aynen.

Bir gün amcam bahçede iki metre uzunluğunda bir yılan öldürmüştü. Yılanın kafasını kesmişti. Ben ve Servet de elimize aldığımız bir poşetle bu yılanı sıra sıra kuyruğundan tutup sallıyorduk. Garip bir eğlenme şekliydi bizimkisi. Sıra Servet’e geldiğinde yılanı kafasının üstünde hızlıca sallarken karşıda Erdal’ı gördü ve “Erdal sana yılan fırlatıyorum yakala,” diye seslendi. Yılan, Erdal’ın boynuna dolandı. Servet’in normal şartlarda bin defa da denese başaramayacağı bu atışı tesadüfen başarmış olmasına çok şaşırdım. Erdal, yılanı canlı zannetti ve koşmaya başladı. Gülmekten karnımıza ağrılar girdi. Arkasından “yılan ölü” dediysek de duymadı. Kahveye kadar boynundaki yılanı tutup koştı. Yılan dolanmıştı boynuna ve onu söküp atmaya korkuyordu. Kahveye boynunda yılan ile girdiğini gören adamlar birbirine çarparak ve masaları devirerek kapıdan çıkmaya çalıştılar. Kahveci Bekir Amca boynunda yılanla Erdal’ı görünce elinde tuttuğu çay tepsi-

sini fırlatarak koşmaya başladı. Herkes dışarı çıktı. Tabii kaçanlar arasında Erdal'ın babası da vardı. Biz kahveye girdik ve yanına yaklaşarak yüksek sesle, "Lan dur ölü yılan o. Ben çıkaracağım boynundan," diyerek sakinleştirdim Erdal'ı. Yılanı boynundan çıkardım ve Erdal yılanın kafasının olmadığını görünce rahat bir nefes aldı. Servet'e bir yumruk attı. Korkudan titreyen bedeni ile ve kekeleyerek, "Sikerim lan sizin şakanızı götoşlar... Siktirin gidin," diyerek çıktı kahveden. Biz de yılanı alıp dışarda bekleyen hayırsız babalara, "Yılanı öldürdük gelin," diyerek elimizdeki yılan ile hızla uzaklaştık. Servet'e, "Belki adamlıklarından utanırlar, kendilerinin kaçtığı yılanı çocuklar öldürdüğü için," dedim. O da, "Cinci Sırını amcaya gitsin Erdal çok korktu," diye cevap verdi.

Servet ile ölmüş yılanı çöpe attıktan sonra yolda kendisi ile her karşılaştığımızda kalbimizin hızla çarptığı Oya'yı gördük. Köyümüzün en güzel kızı bence öğretmenimizin kızı Oya'ydı. Aslında köyümüzde Oya'dan çok daha güzel kızlar vardı. Hatta Oya çirkin bile sayılabilirdi. Onu bu kadar güzel bulmamız bizim gibi pasaklı değil temiz oluşundan, temiz ve yeni elbiseler giymesinden, güzel ve hatasız bir Türkçeyle konuşmasından, öğretmen kızı olmasından ve hayatımızda ilk kez karşılaştığımız kokular sürmesinden herhalde. Herkes gibi ben de Oya'ya âşıktım. Oya kime âşıktı? Onu hiçbir zaman bilemedik. Bunca zaman geçmesine rağmen Oya'yı unutamadım. Çünkü onu düşünmek bana kendi garibanlığımızı hatırlatıyor.

İlkokul üçüncü sınıf öğrencisiyken, çok sık olmasa da tamamen kendimize ayırabildiğimiz günlerimiz oluyordu. İşte o günlerden birinde bizim okulun üçüncü sınıf öğrencileri olarak diğer okulun üçüncü sınıf öğrencileriyle maç yaptık. Bu maçı hayatım boyunca unutamadım. Çünkü o maçta hayatımın sonuna kadar unutamayacağım bir arkadaş edinmiştim. Adı Müslüm'dü.

Topu topu iki mahallesi olan köyümüzde mahalleler arasında rekabet vardı. Bu saçma rekabet gençler arasında olduğu gibi çocuklar arasında da yaşanıyordu. Müslüm diğer mahalledendi ama bu çok da umurumda değildi. Bizim mahallenin çocukları beni kınasalar da Müslüm'le arkadaş oldum. Müslüm ismi köyümüzde "Mıslım" diye telaffuz edilirdi. Müslüm de bana hep "Hemocan," derdi. Kimse ismimle hitap etmezdi bana köyde. Arkadaşlarım ve ailem "Hemo", ninem ve dedem "Hemom", Müslüm ise dediğim gibi "Hemocan," derdi.

Müslüm'le görüşmeye devam ettim. Hatta bizim mahallenin çocukları da, rakip mahalleden olduğu için mesafelerini koruyarak da olsa, Müslüm'ü sevmeye başladılar. Yakın arkadaşım Servet de onu çok sevmiştii. Köyde hemen her aile çocuklarına ayda bir harçlık verirdi. Bir pazar günü öğle vakti, harçlığımızla gazoz, piknik bisküvi ve çikolata alıp bir yandan yemeye bir yandan da muhabbete başladık.

Diğer çocuklar bizi art izlemecilik oynamaya çağırırdı. Müslüm, "Yav, ne saçma bir şeydir bu oyun!" diye ayağa fırlayıp "Lan, salak mısınız? Oynamayın, gelin de muhabbet edelim," diye bağırdı. Bu sözü duyunca çok mutlu oldum. "Nihayet bu oyunu saçma bulan bir arkadaşım oldu," dedim içimden. Ama diğer herkes yine bir yerlerden birbirinin peşi sıra atlamaya gitti.

Zaman sessizce ve hızla geçiyordu köyümüzde. Her şey değişiyordu ama elbiselerimiz ve köydeki insanlar değişmiyordu. Ben ve çoğu arkadaşım çocukluğumuz boyunca yeni elbise alma şansına çok az sahip olabildik. Olsa da üç ya da dört yılda bir oluyordu bu. Ben hep Salih abimin eski elbiselerini giydim. Abimin abisi olmadığı için, o hep yeni elbiseler giydi.

Müslüm'le tanışalı beş ay kadar olmuştu. Bu arada sıkı dost olmuştuk. Boş zamanlarımızı beraber geçiriyorduk. O